

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СИНТАКСИСУ НА
УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
PO1-M18 групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Колісник Оксана Сергіївна

Керівник: Мелекесцева Н. В.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри теорії та
методик початкової освіти

Рецензент: Федорчук В. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	8
1.1. Комуникативно-діяльнісний підхід до вивчення елементів синтаксису в початковій школі	8
1.2. Формування синтаксичної компетентності молодшого школяра	13
1.3. Етапи вивчення синтаксису в початковій школі	22
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СИНТАКСИСУ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	39
2.1. Види вправ із синтаксису в початковій школі	39
2.2. Сучасні педагогічні технології вивчення елементів синтаксису в на уроках української мови	46
2.2.1. Технологія розвивального навчання	48
2.2.2. Технологія проблемного навчання	51
2.2.3. Технологія диференційованого навчання	53
2.2.4. Інтерактивні технології	59
2.3. Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	63
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

В українському суспільстві впродовж останніх років відбувається переорієнтація мовної освіти на забезпечення комунікативної компетентності учнів. Як зазначається у пояснювальній записці до нової програми з української мови, основною метою початкового курсу української мови є «формування ключової комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань» [56; 82].

У формуванні комунікативної компетентності учнів під час навчання української мови важливу роль відведено синтаксису, який є організуючим центром граматики. У ньому найповніше проявляється функційна значущість мовних одиниць усіх рівнів, роль їх у досягненні комунікативної мети. В синтаксичному ярусі мовної системи, зокрема реченні як найменшій комунікативній одиниці, знаходять найповніше вираження всі мовні одиниці інших рівнів (фонетичного, словотвірного, семантичного, морфологічного, стилістичного), набувають функціональної довершеності й логічної оцінки засоби мови і мовлення. Вивчення синтаксису сприяє засвоєнню норм літературної мови, розвитку логічного мислення й мовлення учнів, формуванню пунктуаційної грамотності й навичок виразного читання. Синтаксис допомагає зрозуміти комунікативну функцію мови й шляхи її здійснення.

Дослідженням і розробленням важливих питань методики навчання української мови в початковій школі, пов'язаних із вивченням елементів синтаксису, займалися такі вчені й дослідники, як В. І. Бадер, Л. О. Варзацька, М. С. Вашуленко, Л. Б. Лужецька, В. Я. Мельничайко, К. І. Пономарьова, Н. Ф. Попович, В. В. Сидоренко, О. Н. Хорошковська й інші. Проте, як показує практика навчання, усні висловлювання учнів початкових класів свідчать про

недосконалість синтаксичної будови їхнього мовлення, існування порушень синтаксичної структури речень. Адже успіх у спілкуванні значною мірою залежить від опанування учнями синтаксичної будови мови, закономірностей сполучуваності слів і побудови речень, виражальних можливостей різних синтаксичних структур та вміння комунікативно доцільно користуватися ними в різних мовленнєвих ситуаціях. Відтак активізується пошук ефективних інноваційних засобів навчання основ синтаксису української мови в початковій школі, що й зумовило **актуальність** теми нашого дослідження.

Об'єктом дослідження є синтаксис української мови в початковій школі, а його **предметом** – процес формування в молодших школярів синтаксичної компетентності засобами інноваційних педагогічних технологій.

Мета роботи – схарактеризувати особливості вивчення елементів синтаксису на уроках української мови в початкових класах засобами сучасних технологій навчання.

Гіпотеза дослідження передбачає аналіз наявної системи вправ для навчання синтаксису української мови учнів початкових класів і добір синтаксичних вправ із використанням сучасних технологій навчання. Якщо такі вправи будуть укладені, описано методику роботи з ними й апробовано в процесі викладання української мови, то це забезпечить ефективність формування синтаксичної компетентності молодших школярів, сприятиме вивченню мови, удосконаленню комунікативних умінь молодших школярів і формуванню їхньої пізнавальної активності.

Мета й гіпотеза дипломної роботи передбачають розв'язання таких **завдань**:

1) здійснити теоретичний аналіз наукових джерел (психолого-педагогічних, методичних, лінгводидактичних), вивчити передовий педагогічний досвід із теми дослідження;

2) описати етапи навчання синтаксису в початковій школі, схарактеризувати особливості формування синтаксичної компетентності молодших школярів;

3) розробити вправи з використанням педагогічних технологій, спрямовані на розвиток синтаксичних умінь і навичок учнів початкових класів на уроках української мови;

4) експериментально перевірити ефективність укладених тренувальних вправ у практиці початкового навчання.

Основні методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел (психологічних, педагогічних, лінгвістичних, дидактичних); аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація емпіричних і теоретичних даних; метод спостереження, вивчення й узагальнення передового досвіду вчителів-практиків; бесіди з учнями; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) і методи статистичної обробки даних.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Дунаєвецької ЗОШ I-III ступенів №3 Хмельницької області.

Новизна роботи полягає у спробі пошуків шляхів ефективного засвоєння елементів синтаксису молодшими школярами та створенні системи вправ для формування синтаксичної компетентності на уроках української мови з використанням інноваційних технологій навчання.

Практичне значення – можливість застосування розроблених вправ учителями початкових класів і здобувачами вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики на уроках української мови.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження представлено: на інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 25 жовтня 2018 р.) у доповіді «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі

роботи над текстом у 3-4 класах»; II Регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (м. Кам'янець-Подільський, 16-17 березня 2019 р.) у доповіді «Система роботи над реченням на уроках української мови в початковій школі»; III Всеукраїнській науково-практичній конференції (заочна форма) «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 21-22 березня 2019 р.) у доповіді «Вивчення елементів синтаксису на уроках української мови в початковій школі»; V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 17-18 квітня 2019 р.) у доповіді «Методика формування поняття про речення та його будову в початковій школі»; III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (м. Вінниця, 17-18 квітня 2019 р.) у доповіді «Вивчення типів речень за метою висловлювання в початковій школі»; звітній науковій конференції студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2018-2019 навчальному році (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 квітня 2019 р.) у доповіді «Особливості вивчення елементів синтаксису на уроках української мови в початковій школі»; Всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 жовтня 2019 р.) у доповіді «Лінгвістична казка як засіб ознайомлення молодших школярів із однорідними членами речення»; обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2018-2019, 2019-2020 н. р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в публікації: Колісник О. С. Особливості вивчення елементів синтаксису на уроках

української мови в початковій школі // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2019. Вип. XV. С. 127-130.

Обсяг і структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, основної частини, що має два розділи, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 92 с., основна частина – 81 с.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи формування синтаксичної компетентності учнів початкових класів» розкрито лінгводидактичні принципи навчання синтаксису української мови на засадах комунікативно-діяльнісного підходу, висвітлено методичні основи вивчення елементів синтаксису в 1-4 класах, схарактеризовано особливості формування синтаксичної компетентності молодших школярів.

У другому розділі «Технології вивчення елементів синтаксису в початкових класах» подано тлумачення педагогічної технології, розкрито суть інноваційних технологій навчання, описано методику їх застосування для оволодіння учнями синтаксичними вміннями, дібрано вправи для формування синтаксичної компетентності молодших школярів на їх основі, обґрунтовано результати педагогічного експерименту.

У висновках подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Сучасна освітня практика характеризується все інтенсивнішим спрямуванням на компетентнісний підхід, що передбачає набуття учнями знань, умінь і навичок для вільного володіння мовою як інструментарієм мислення й комунікації, а отже формує мовну особистість.

Вивчення синтаксису в початковій школі якнайкраще сприяє компетентнісному переорієнтуванню всього навчального процесу, органічному поєднанню вдосконалення грамотності, розвитку лінгвістичного мислення й плеканню національно-мовної свідомості школярів.

Відповідно до чинної програми з української мови елементи синтаксису вивчаються в кожному з початкових класів, тобто чітко простежується наступність в опрацюванні синтаксичних тем. Матеріал розташований у порядку складності, яка з класу в клас наростає.

Речення як мінімальна комунікативна одиниця виконує функцію формування і вираження думки в усному і писемному мовленні. Складаючись зі словосполучень, воно є одиницею побудови тексту. Тому в початковому курсі української мови робота над реченням організовується так, щоб в учнів розвивалися уявлення про співвідношення форми речення як мовної одиниці та її функціональної ролі в мовленні. Такий підхід у сучасній лінгвометодиці створює умови для вивчення речення, як і інших мовних одиниць, на функціональній основі.

Вся робота над реченням, елементами синтаксису в початковій школі спрямована на вироблення у молодших школярів умінь використовувати здобуті теоретичні знання у практиці щоденного спілкування. Ця робота вважається продуктивною за умови, коли учень, маючи ґрунтовне уявлення про речення, його будову тощо і на цій основі добре володіючи граматичними нормами рідної мови, грамотно будує зв'язні висловлювання в усній і писемній формах. Відповідно стає зрозумілою роль комунікативно-діяльнісного підходу в

опрацюванні учнями основних синтаксичних тем, підходу, який має спрямування на цілісне вивчення мови й мовлення.

Як бачимо, комунікативний підхід до навчання української мови в початковій школі є домінуючим у сучасній методиці і практиці шкільного навчання. Тому основне завдання вчителя – навчити дітей вільно володіти усним і писемним мовленням, зв'язно висловлювати свої думки, говорити чітко і виразно. Комунікативні вміння є запорукою формування соціально активної особистості. Виходячи з цього, розвивати мовлення учнів потрібно не лише на уроках, спеціально відведених для цього, а систематично впродовж усього періоду навчання дітей у школі.

З'ясовано, що ефективність процесу формування синтаксичної компетентності молодших школярів значною мірою залежить від її систематичності та цілеспрямованості. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють мовне середовище й система навчально-тренувальних вправ. Проте варто зазначити, що сучасні діти потребують нових підходів у навчанні, тому освітню діяльність треба перевести на інноваційну основу через перебудову педагогічної психології вчителя і навчальної технології учня, змінивши підхід до здобуття знань.

Інноваційне навчання є на сьогодні найефективнішим у досягненні цілей, які ставить перед учителем оновлена парадигма освіти. Інноваційний, нетрадиційний підхід у навчанні забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань з усіх предметів, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, формує стійкий інтерес до предмету, сприяє розвитку творчої особистості.

Процес навчання української мови з використанням сучасних технологій навчання стимулює самостійну мовленнєву діяльність дітей; сприяє формуванню інтересу до мови; позитивному відношенню до її вивчення; дає можливість більш цілеспрямовано здійснювати індивідуальний підхід у навчанні.

Під час роботи над вивченням елементів синтаксису вчитель початкових класів може ефективно застосовувати такі педагогічні технології: розвивальне навчання, проблемне навчання, диференційоване навчання й інтерактивне навчання. Зауважимо, що ігрові й інформаційно-комунікаційні технології повинні застосовуватись на кожному, незалежно від того, яка тема вивчається. Вони є близькими світу молодшого школяра й забезпечують основу для міцного засвоєння знань і формування вмінь.

Змодельовані вправи з використанням педагогічних технологій на уроках української мови в початкових класах були апробовані в практичному дослідженні, яке проводилося на базі 4 класів Дунаєвецької ЗОШ I-III ступенів №3 Хмельницької області.

Ефективність і доцільність використання інноваційних технологій з метою оволодіння учнями синтаксичною компетентністю підтверджується результатами формувального експерименту, які свідчать про те, що в учнів експериментального класу, порівняно з учнями контрольного, за відведений програмою час покращився рівень синтаксичних умінь.

Отже, експериментальне навчання на основі інноваційних педагогічних технологій за розробленою методикою забезпечило оволодіння учнями синтаксичними вміннями, системний і свідомий розвиток умінь і навичок зв'язного мовлення, підвищення якості знань молодших школярів.

У ході дослідження з'ясовано, що окреслені технології набувають усе більшого застосування в навчальному процесі початкової школи, проте більшість учителів за браком часу, недостатнім рівнем знань і умінь організувати навчальну діяльність на основі інноваційних технологій не використовують їх. Вважаємо, що організація навчальної діяльності з використанням цих педагогічних технологій потребує подальшого дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадер В. Розвиток мовлення школярів під час роботи над реченням // Початкова школа. 2000. № 8. С. 41-43.
2. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку // Початкова школа. 2007. № 7. С. 17-19.
3. Білецька М.А., Вашуленко М.С. Рідна мова: підручник для 2 кл. К.: Освіта, 2002 – Ч. I.
4. Білик Р. М., Ніколаєв О. М. Реалізація диференційованого навчання у компетентнісній освіті // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. 2017. Вип. 23. С. 121-125.
5. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2005. 180 с.
6. Варзацька Л., Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади // Дивослово. 2005. № 2. С. 5-9.
7. Васильєва Н. М. Застосування інтерактивних методів навчання на уроках предметів гуманітарного циклу // Управління школою. 2005. № 34. С. 22-24.
8. Вашуленко М. Компетентнісний підхід до перевірки мовних і мовленнєвих знань молодших школярів. Початкова школа. 2009. № 1. С. 16-20.
9. Вашуленко М. С. Комунікативний підхід до засвоєння мови у 2 класі // Початкова школа. 2014. № 8. С. 20-24.
10. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : методичний посібник. Київ : Освіта, 2006. 268 с.
11. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 112 с.

12. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 112 с.
13. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова 2 клас. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 160 с.
14. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г., Мельничайко О. І. Українська мова 4 клас. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2015. 192 с.
15. Вашуленко М. С., Мельничайко О. І., Васильківська Н. А. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвітн. навч. закл. укр. мовою. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2013. 192 с.
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
17. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, допов. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с
18. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.
19. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі : монографія / В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар й ін.; за наук. ред. В. І. Кизенка. Київ : Педагогічна думка, 2012. 216 с.
20. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 351 с.
21. Добридень О. І. Закріплення знань про однорідні члени речення. Урок української мови в 4 класі // Початкове навчання та виховання. 2019. № 25-27 (569–571). С. 76-78.
22. Досяк І. М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1-4 класи. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 160 с.

23. Дубінчук О. С. Диференційоване навчання: сподівання, реалії, проблеми (з досвіду педагогічної діяльності) // Початкова школа. 2007. № 12. С. 10-14.
24. Єльнікова О. В. Інтерактивне навчання – засіб модернізації освіти у сучасній школі // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць. Київ-Запоріжжя. 2002. Вип. 24. С. 84-88.
25. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій // Імідж сучасного педагога. 2001. № 3-4 (14-15). С. 71-74.
26. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови : Морфологія. Синтаксис: монографія. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. 992 с.
27. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : методичний посібник для вчителів початкової школи / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.
28. Зінченко В. І. Використання інтерактивних форм і методів навчання в ході реалізації навчальних програм в початкових класах // Початкове навчання та виховання. 2006. №19-21. С. 35-37.
29. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання // Початкова школа. 2006. №3. С. 9-11.
30. Інтерактивні методи навчання: досвід впровадження / ред. В. Д. Шарко. Херсон : Олді-Плюс, 2000. 210 с.
31. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / авт.-упоряд. І. І. Дівакова. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 180 с.
32. Клименко А. Проблемна ситуація як засіб формування мотивації вивчення української мови // Початкова школа. 2014. № 9. С. 16-18.

33. Крехно Т., Лоза О. Використання інтерактивного методу навчання в початкових класах під час вивчення розділів «Текст», «Речення». URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/968> (дата звернення: 21.05.2018).
34. Коберник Г. І. Індивідуалізація і диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика : монографія. Київ : Наук. світ, 2002. 231 с.
35. Коваль Г. П. Методика викладання української мови : навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.
36. Ковальчук В. І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу. Київ : Шкільний світ, 2011. 128 с.
37. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови та літератури : навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2005. 250 с.
38. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці // Початкова школа. 2005. № 2. С. 130-133.
39. Кондратюк О. Інноваційні технології в початковій школі. Київ : Шк. світ, 2008. 250 с.
40. Кравченко А. С. Використання педагогічних технологій майбутніми вчителями початкової школи // Лінгводидактична підготовка сучасного вчителя початкової школи : збірка наукових праць. Херсон, 2017. С. 221-225.
41. Кривошопка О. Б. Групові форми роботи в початковій школі. Харків : Вид. група «Основа», 2008. 157 с.
42. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи // Початкова освіта. 2016. №18. С. 11-12.
43. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови : навчальний посібник. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 182 с.

44. Кушнір Т. І. Специфіка реалізації традиційних методів навчання у процесі вивчення синтаксису // *Young Scientist*. 2016. № 4 (31). С. 545-549.
45. Логачевська С. П. Диференціація – одна з форм інтерактивного навчання молодших школярів: з досвіду педагогічної діяльності // *Початкова школа*. 2006. № 10. С. 18-23.
46. Логачевська С. П. Диференціація у звичайному класі: посібник для вчителя. Київ : Заповіт, 2008. 336 с.
47. Логачевська С. П. Методика диференційованого навчання: 150 фрагментів уроків мови і математики в 1-4 класах з елементами диференціації. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2005. 240 с
48. Лужецька Л. Вивчення елементів синтаксису в початковій школі: комунікативно-діяльнісний підхід // *Рідне слово в етнокультурному вимірі* : зб. наук. праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич : Посвіт. 2018. С. 181-190.
49. Мадзігон В. М., Нісімчук А. С. Технологія креативної педагогічної освіти : монографія. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. 512 с.
50. Максименко Н. Б., Качак Т. Б. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2015. 100 с.
51. Медведюк О. Проблемні ситуації на уроках як мотиваційний компонент // *Початкова школа*. 2006. № 4. с. 5-7.
52. Мельничайко О. Вивчення елементів синтаксису в початкових класах : методичний посібник. Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 2006. 72 с.
53. Методика навчання української мови в початковій школі / ред. М. С. Вашуленко. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.

54. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підруч. / М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. М. Горошкіна та ін. Київ : Ленвіт, 2005. 400 с.
55. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : Основа, 2009. 340 с.
56. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). Тернопіль : Мандрівець, 2015. 256 с.
57. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови в початковій школі (Методика і технологія навчання). Тернопіль : Астон, 2001. 264с.
58. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.11.2018).
59. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
60. Омельчук С. Комунікативно-функціональний підхід до вивчення синтаксису // Дивослово. 2007. № 1. С. 2-9.
61. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.
62. Охріменко Л. Використання технології розвивального навчання на уроках української мови в початкових класах // Молодь і ринок. 2014. № 9 (116). С. 123-128.
63. Пентиліук М. Компетентнісний підхід до формування мовної особистості в євро інтеграційному контексті // Українська мова і література в школі. 2010. № 2. С. 2-5.
64. Піменова К. О. Лінгвістичні аспекти формування знань про синтаксис в учнів початкових класів з ТПМ // Науковий часопис НПУ імені

М. П. Драгоманова. Серія : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2012. Вип. 21. С. 202-205.

65. Побірченко Н., Коберник Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій // Початкова школа. 2004. № 10. С. 8-10.

66. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : А. С. К., 2007. 142 с.

67. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання. Теорія, практика, досвід : метод. посібник. Київ : АПН, 2002. 136 с.

68. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

69. Пометун О. І., Пироженко Л. В., Біда О. А. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.

70. Пономарьова К. Нестандартні форми організації навчання української мови в початкових класах // Початкова школа. 2015. № 12. С. 1-6.

71. Попович Л. Формування комунікативної компетентності молодших школярів // Початкова школа. 2015. № 1. С. 52-54.

72. Попович Н. Ф., Волошин Н. П. Роль формування знань про речення в розвитку мовної та мовленнєвої компетентностей молодших школярів на уроках української мови в початкових класах // Педагогічні науки : збірник наукових праць Херсонського державного університету. Вип. LXXIX. Т. 3. Одеса, 2017. С. 62-66.

73. Попович Н. Ф., Лешко Х. Ю. Розвиток мовлення молодших школярів під час вивчення елементів синтаксису на уроках української мови // Інноваційна педагогіка : науковий журнал. Вип. 7. Т. 1. Одеса, 2018. С. 111-113.

74. Роєнко Л. Використання інтерактивних технологій на уроках рідної мови в початкових класах // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2009. Ч. 3. С. 159-165.

75. Савич Л. П. О. М. Біляєв про вивчення синтаксису в школі. URL: <http://intkonf.org/savich-lp-ombilyaev-pro-vivchennya-sintaksisu-v-shkoli/> (дата звернення: 14.11.2018).

76. Сібільова А. А., Зданевич Н. О. Диференційовані завдання з української мови для 2 класу : методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2017. 49 с.

77. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / О. Горошкіна, Н. Єсаулова, О. Лук'янченко, Н. Мордовцева та ін.; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.

78. Слюсар Т. А., Забалуї К. С. Удосконалення мовлення молодших школярів під час вивчення синтаксису // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 36. Ужгород, 2015. С. 164-167.

79. Смешнова А. В. Вивчення елементів синтаксису в початковій школі (на матеріалі творів Т. Г. Шевченка). URL: <http://nauka.zinet.info/20/smeshnova.php> (дата звернення: 10.05.2019).

80. Стратілат І. Система роботи над реченням // Початкова освіта. 2012. № 20 (644). С. 3-8.

81. Телячук В. П., Лесіна О. В. Інноваційні технології в початковій школі. Харків : «Основа», 2007. 240 с.

82. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

83. Ткачук О. С. Мовно-мовленнєва компетенція на уроках української мови в початкових класах // Вісник Житомирського державного університету

імені Івана Франка. Педагогічні науки. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. Вип. 44. С. 156-159.

84. Тлумачний словник шкільної лексики (початкова школа) / автори-укладачі : Н.В. Гудима, Н.В. Мелекесцева. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 120 с.

85. Третяк Н. Методика формування комунікативної компетенції учнів під час вивчення простого речення в початкових класах // Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В. М.]. Вип. 21 (2-2016). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 281-286.

86. Федорчук В. В. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2014. 268 с.

87. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи / Н. М. Бібік, М. С. Вашуленко, В. О. Мартиненко та ін. Київ : Педагогічна думка, 2014. 346 с.

88. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

89. Шевцова Л. С. Використання синтаксичного матеріалу в процесі розвитку зв'язного мовлення // Педагогічна Житомирщина. 2010. №5-6. С. 16-18.

90. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Київ : Академія, 2004. 406 с.